

Meer voortgang nodig in Duurzame Zuivelketen

Jaarlijks wordt de voortgang binnen de verduurzaming van de zuivelketen in beeld gebracht door LEI Wageningen UR. Onlangs verschenen de resultaten van het jaar 2013. Naar aanleiding van dit rapport concludeert de Duurzame Zuivelketen dat er meer beweging nodig is om de doelen te realiseren.

Gerben Doornewaard en Joan Reijs
LEI Wageningen UR

Via de Duurzame Zuivelketen streven zuivelondernemingen en melkveehouders gezamenlijk naar een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector en daarmee draagvlak in markt en maatschappij. Om hier aan te werken, heeft de Duurzame Zuivelketen doelen geformuleerd op vier duurzaamheidsthema's. Dit artikel geeft de voortgangsresultaten op hoofdlijnen.

Toename productie zorgt voor druk

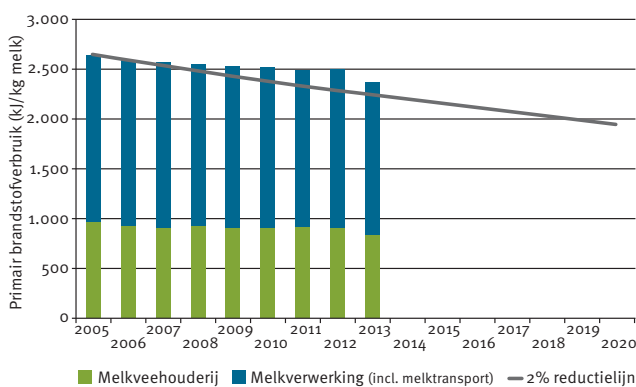
De voortgangsrapportage laat zien dat in 2013 de geproduceerde hoeveelheid melk met 4,6% is toegenomen ten opzichte van 2012. Omdat deze toename niet gepaard is

gegaan met een verbetering van de benutting, zijn zowel de hoeveelheid broeikasgassen (+4,0%) als het fosfaatvolume (+6,3%) als de ammoniakemissie (+6,5%) gestegen ten opzichte van 2012. Het afgesproken productieplafond voor fosfaat is in 2013 nog niet bereikt, maar verdere groei van de melkveesector binnen deze afspraken kan waarschijnlijk alleen worden gerealiseerd door een verbetering van de fosfaatbenutting. Ook voor broeikasgassen en ammoniak is er sprake van emissieplafonds (in 2020), waardoor verdere groei van de sector alleen kan plaatsvinden als deze gepaard gaat met het verminderen van de emissie per kg melk. De productietoename heeft eerder plaatsgevonden dan de Duurzame Zuivelketen

Figuur 1

Verloop energie-efficiency (primair brandstofverbruik in kJ per kg melk) in gehele zuivelketen (melkveehouderij + melkverwerking) in relatie tot doelstelling (jaarlijks 2% reductie).

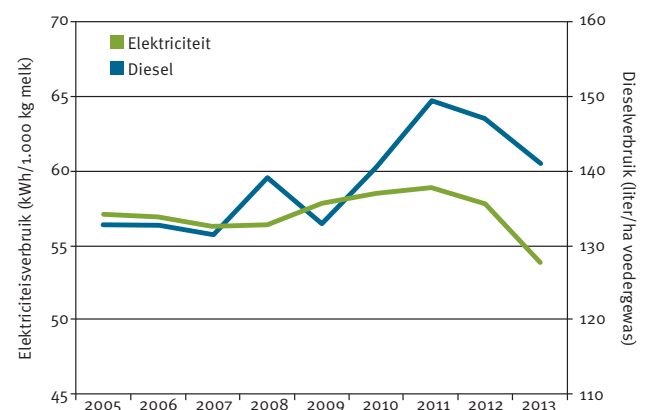
Bron: Informatienet, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014) (bewerking LEI), Productschap Zuivel (2014).

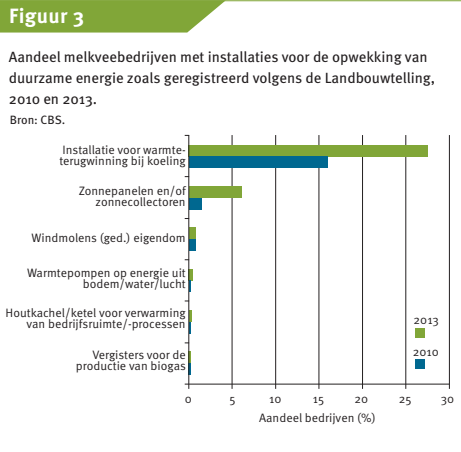

Figuur 2

Ontwikkeling van elektriciteits- (kWh per 1000 kg melk) en dieselverbruik (liter per ha) in de melkveehouderij, 2005-2013.

Bron: Informatienet.

had verwacht, waardoor in gang gezette en voorgenomen voer- en managementmaatregelen nog onvoldoende effect hebben kunnen sorteren.

Overige resultaten

De inspanningen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie in de melkveehouderij lijken hun vruchten af te werpen. De energie-efficiëntie van de gehele zuivelketen is mede hierdoor in 2013 met 5,3% verbeterd ten opzichte van 2011.

BEHOUD VAN AANDEEL WEIDEGANG IS NIET HELEMAAL GELUKT

De forse daling in het antibioticagebruik in 2012 (ongeveer 25% daling ten opzichte van 2011) is in 2013 geconsolideerd. Het gebruik van derdekeuzemiddelen is in 2013 verder afgenomen en tot bijna 0 gereduceerd. Behoud van het aandeel weidegang is in 2013 niet helemaal gelukt. Het aandeel bedrijven dat weidegang toepast, is licht gedaald. Dit geldt voor zowel weidegang volgens de definitie van de Stichting Weidegang (van 73,6 naar 72,2%) als voor totaal aandeel bedrijven met weidegang (van 81,2 naar 80,0%). CBS-cijfers laten wel zien dat

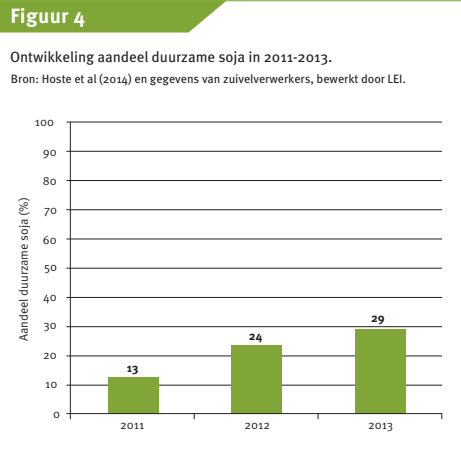
de dalende trend in het aandeel melkkoelen met weidegang in 2012 en 2013 niet verder is doorgezet.

- Het aandeel duurzame soja is gestegen van 13% in 2011 naar 29% in 2013.
- De totale oppervlakte met SNL-pakketten onder beheer van melkveehouders is gestegen van iets meer dan 29 duizend hectare in 2011 naar ruim 51 duizend hectare in 2013.
- Op alle overige indicatoren (levensduur, duurzame stallen, gebruik nutriëntentools

en aandeel bedrijven natuurbeheer/lid natuurvereniging) is sprake van een beperkte vooruitgang of stabilisatie van de resultaten.

Meer beweging nodig

Op basis van de resultaten van de Sectorrapportage werd door de stuurgroep van de Duurzame Zuivelketen geconcludeerd dat meer beweging nodig is om de doelen van de Duurzame Zuivelketen te realiseren. Daarom heeft de Duurzame Zuivelketen voor ieder thema programmateams de opdracht gegeven een plan van aanpak op te

stellen waarmee de kansen worden gemaximaliseerd om de doelen te realiseren. Ook hebben verschillende zuivelondernemingen per 2015 hun duurzaamheidsprogramma aangescherpt. Met deze aanpassingen worden prestaties gestimuleerd in plaats van deelname aan activiteiten. Enkele doelen worden hieronder nader toegelicht.

Thema: Energie-efficiency

Het door de Duurzame Zuivelketen vastgestelde doel (ook na de herijking) is dat er 2% verbetering van de energie-efficiency per jaar plaatsvindt vanaf 2005. Het gaat bij deze energie-efficiency om het totale verbruik van elektriciteit, aardgas, diesel en overige brandstoffen in de melkveehouderij en de zuivelverwerking inclusief het tussenliggende melktransport. Dit wordt uitgedrukt in primair brandstofverbruik (in joules) per kg melk. Primair brandstofverbruik wil zeggen dat wordt gekeken naar de hoeveelheid energie die in de oorspronkelijke energiedragers, de primaire brandstoffen, zit. Aardgas en diesel zijn primaire brandstoffen. Elektriciteit is geen primaire brandstof maar wordt wel gewonnen uit primaire brandstoffen als aardgas en steenkool. Bij het berekenen van het energiegebruik uit elektriciteit is gekeken hoeveel primaire brandstof nodig is geweest om die elektriciteit te produceren. Het rendement van elektriciteitscentrales is dus medebepalend voor de hoogte van het pri-

maire brandstofverbruik uit elektriciteit. In figuur 1 is te zien dat de energie-efficiency in de periode 2005-2013 flink is verbeterd, maar minder is dan de nagestreefde 2% per jaar (zie doel-lijn). Ten opzichte van 2012 is in 2013 een verbetering gerealiseerd van 5,3%, onder andere als gevolg van het lagere elektriciteits- en dieselverbruik op melkveebedrijven (zie Figuur 2).

Figuur 2 laat een daling zien in het gebruik van diesel en elektriciteit in 2012 en 2013. Mogelijke verklaringen voor het afgenomen elektriciteitsverbruik zijn enerzijds energiebesparende maatregelen en anderzijds een toename van het aantal zonnepanelen. Dat laatste vraagt wat extra uitleg. De huidige registratie in het Informatienet geeft geen volledig inzicht in de productie en teruglevering van zonne-energie wanneer er sprake is van een terugdraaiende elektriciteitsmeter (ferrarismeter). Als zonne-energie geproduceerd wordt, komt dit tot uiting in een daling van de aankoop van elektriciteit. Voor de variatie in het dieselverbruik is het moeilijk om de exacte oorzaken te benoemen. De toename in 2007-2011 zou te maken kunnen hebben met intensiever wordende bedrijven waarbij een steeds groter deel van het dieselverbruik bestemd is voor werkzaamheden die niet op het land plaatsvinden zoals voeren (wat onafhankelijk is van hectares). Andere mogelijke verklaringen zijn een toename van het gebruik van voermengwagens of afname van het aandeel weidegang. De daling in 2013 zou het gevolg kunnen zijn van de weersomstandigheden. In 2013 was het relatief koud en droog waardoor er minder voer gegroeid en geoogst is. Indirect gebruik van diesel in de vorm van loonwerk is niet meegenomen in de cijfers, dus het meer inschakelen van loonwerker kan ook een verklaring zijn voor het gedaalde dieselverbruik.

Duurzame energie

Om de klimaatimpact van het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen, stimuleert de Duurzame Zuivelketen het gebruik en de productie van duurzame energie. De huidige doelstelling (na herijking) is dat er in de zuivelketen in 2020 een energieproductie plaatsvindt van minimaal 16% van het totale energiegebruik in de zuivelketen. Vanwege het ontbreken van voldoende betrouwbare informatie en goede definities was het niet mogelijk om dit percentage te rapporteren over 2013. Wel is uit de Landbouwtelling informatie beschikbaar over de

mate waarin melkveeouders geïnvesteerd hebben in installaties voor de opwekking van duurzame energie (zie Figuur 3). Het meest voorkomend in zowel 2010 als 2013 zijn installaties voor warmte terugwinning bij koeling van melk. In 2013 kwamen deze voor op 28% van de melkveebedrijven, terwijl dat in 2010 nog 16% betrof. Het aandeel bedrijven met zonnepanelen is in 2013 gestegen tot 6%, een stijging van bijna 5 procentpunten ten opzichte van 2010. Andere bronnen laten zien dat dit percentage na 2013 verder toeneemt. De overige installaties voor opwekking van duurzame energie komen op minder dan 1% van de bedrijven voor. In de volgende sectorrapportage zal de methodiek worden aangepast en kan er wel worden gerapporteerd over het percentage duurzame energie.

Thema: Duurzame soja

Door de Nederlandse melkveehouderij wordt ongeveer 320 miljoen kg sojaschroot en 150 miljoen ton sojahullen gebruikt in veevoer. Soja wordt voornamelijk geproduceerd in Noord- en Zuid-Amerika en uitbreiding van de productie kan leiden tot ontbossing en andere duurzaamheidsproblemen als de productie niet op een verantwoorde manier plaatsvindt.

De Round Table on Responsible Soy Association (RTRS) is een wereldwijd multi-stakeholder-initiatief dat zich richt op een verantwoorde sojaproductie en hiervoor criteria heeft opgesteld. Het door de Duurzame Zuivelketen vastgestelde doel voor soja is (ook na herijking) dat vanaf 2015 100% verantwoorde soja wordt gebruikt (volgens Round Table on Responsible Soy (RTRS) of gelijkwaardig) in de melkveehouderij. Figuur 4 geeft de ontwikkeling van het aandeel duurzame soja weer voor de Nederlandse melkveehouderij over de periode 2011-2013. Het aandeel duurzame soja is gestegen van 13% in 2011 naar 29% in 2013.

Vanaf 2015 zal door alle zuivelondernemingen in de leveringsvoorwaarden worden opgenomen dat soja in melkveevoer minimaal moet voldoen aan RTRS of gelijkwaardige criteria. Staat een diervoederleverancier niet op de GMP-lijst voor verantwoord melkveevoeder, dan mag een melkveehouder die van zo'n bedrijf voer afneemt zijn melk niet aan een zuivelfabriek leveren. Hiermee geeft de zuivelsector invulling aan de afspraken van de in 2011 ondertekende intentieverklaring voor verantwoorde soja.

Doelen van de Duurzame Zuivelketen

Via de Duurzame Zuivelketen werken de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) en LTO Nederland intensief samen om de Nederlandse zuivelsector duurzamer te maken, om zodoende de ruimte voor verdere groei en ontwikkeling van de sector te vergroten. In 2014 heeft de Duurzame Zuivelketen voor het eerst een herijking van de visie en doelen uitgevoerd. De doelen zijn op sommige punten aangepast. De herijkte doelen moeten zorgen voor:

- Klimaatneutrale ontwikkeling**
  - 20% minder broeikasgassen en klimaatneutrale groei,
  - 16% duurzame energie
  - 2% verbetering van de energie-efficiency per jaar
- Continue verbetering van dierenwelzijn eniergezondheid**
  - verantwoord antibiotica gebruik
  - verlengen gemiddelde leeftijd koeien met 6 maanden
  - continu verbeteren score dierenwelzijn
- Behoud van weidegang**
  - ten minste handhaven niveau 2012
- Behoud van biodiversiteit en milieu**
  - 100% verantwoorde soja
  - binnen milieuraandvoorwaarden fosfaat en ammoniak
  - geen nettoverlies van biodiversiteit

Zie ook: www.duurzamezuivelketen.nl

